

DE HEKELENDE POËZIEKENNER WITSEN GEYSBEEK

P.G. Witsen Geysbeek, *Biographisch anthologisch en critisch woordenboek der Nederduitsche dichters* (Amsterdam, C.L. Schleijer, 1821/1827)

De Amsterdamse boekhandelaar en letterkundige Pieter Gerardus Witsen Geysbeek maakte in zes delen een overzicht van de Nederlandse en Vlaamse literatuur. Naast grondig gedocumenteerd was het werk voor die tijd ook ongezien kritisch zoals de titel waarschuwde. De schrijver wilde niet zo maar een overzicht van Nederlandse en Vlaamse dichters brengen, maar ook een oordeel vellen “even vrijmoedig en onpartijdig ... en even zeer verwijderd van blinde bewondering en onbedachte napraterij van oppervlakkige loftuiters, als van bekrompen vitzucht en verwaande betweterij” (deel 3 p 323). “Het is derhalve onze pligt, en de aard van ons werk vereischt zulks, dat wij de eer van verdienstelijke in hunnen, en somtijds ook nog in onzen tijd miskende dichters [...] handhaven, met dezelfde vrijmoedigheid en onvooringenomenheid, waarmede wij [anderen] van den geusurpeerden dichtertitel ontzet hebben, en er nog meer van zullen ontzetten, van wie men dit mogelijk niet verwachten zou.”(deel 3 p 74). Dat laatste slaat vooral op de zogenaamde ‘gouden’ eeuw (en met name Vondel): “Wij hebben, even als de wilden op de Zuid-zee-eilanden, in onze letterkunde eenige voorwerpen, die voor de critiek als het ware taboe (onschendbaar) zijn, maar daarom zullen wij ons niet laten afschrikken, om eens van nabij te zien, of het al wel goud was wat er dien tijd blonk”. (deel 3 p 142). Maar Witsen Geysbeek besepte dat hij een eigen stijl hanteert: “Overigens weet ik niet waaromtrent ik mij aangaande dit werk nog zou moeten regtvaardigen; misschien wegens de luchtige scherts, waarmede ik sommige artikels behandeld heb, misschien ook niet” (Deel 1 p xxxi). ‘Luchtige scherts’ is evenwel zacht uitgedrukt getuige volgende bloemlezing van deze hekelende poëziekenner.

DEEL 1

Achior van den Abeele

- Als dit ‘stukwerk’ inderdaad bij sommige lezers gediend heeft ‘om 't volmaakt zalig eynd te krijgen’, dan hebben zij voorzeker zich aan deze rijmen zalig gelezen.(2)

Jan Acket

- Men zal toestemmen dat deze Brughsche Poësie in 1700 nergens wederga vond in armzaligheid.(4)

Thomas Arents

- Het kon schier niet wel anders of Arents moest insgelijks den wansmaak van zijn' tijd huldigen: van valsch vernuft, oneigen uitdrukkingen en vergezochte of ongepaste beelden is hij gansch niet vrij.(156)
- Nog een staaltje van – hoe zal ik het noemen? – 's mans onnozelheid of sijne boert...(157)

Diderik van Assenede

- Men kan denken welk een allerelendigst voortbrengsel uit de tedere kindsheid onzer letterkunde dit zijn moet (166)

Jan Auke Backer

- Het is dus natuurlijk dat de man *veel* geschreven hebbe, gelijk de groote menigte riemen misdruk, die zijne poëzy en proza hebben opgeleverd, ontegensprekelijk bewijzen, en zeker geen bewijs zijn dat hij tevens *goed* geschreven hebbe.(169)
- Waarom wij de moeite ook niet zullen nemen om de titels af te schrijven van 's mans reeds lang tot scheurpapier verbruikte werken.(170)

Joan Bagelaar

- Bagelaar heeft deszelfs twee en vijftig Zondagen in even zoo vele klinkdichten – geklonken, kunnen wij niet zeggen, maar als in eene pers geprangd, en met deze samenpersing [...] het publiek met de uitgave lastig gevallen (182)

Joannes Ballée

- Hetzelve behelst niets anders dan plat en lamberijmde gemeene plaatsen, door monnikken en priesters reeds honderdmalen in sermoenen aan den man gebragt (216)
- Maar nu hebben wij ook genoeg van uwe *Menschelyke Wysheyd*: te veel is ongezond.(217)

Jacobus Beerta, Junior

- Ook heeft de dichter sedert derzelve uitgave waarschijnlijk de lier zeer wijslyk maar aan den wand gehangen.(244)

Ahazueer van den Berg

- ...daartegen wist de goede smaak des opstellers dezelve ook onbesmet te houden van die dweepzuchtige mystiekerij, onverstaanbare Hebraïsmen en overdreven allegoriën, die ons van vele zoogenaamde stichtelijke gedichten doen walgen. (279)

Joannes le Francq van Berkhey

- De uitgave ging verzeld van lofdichten, waarin Le Francq als door wierookdamp verstikt werd, die hem op de uitsporigste wijze werd toegezwaid. Het geeft ons een gering denkbeeld van 's mans nederigheid, dat hij die lofdichten voor zijn werk drukken liet. (282)
- ... vinden wij als koele en bedaarde lezers dit zoo hoog geprezen voortbrengsel een wonderlijk zamenweefsel van allerlei ongelijksoortige zaken, gezwollenheid, valsche uitdrukkingen, doormengd met oude rijmpjes en rederijkers tijddichten, weverstermen, professorsnamen, en wat niet al! zonder genoegzame orde of plan door elkander gehaspeld en in ongelijken stijl voorgedragen; (283)
- Het getal der inteekenaren op dit werk was zoo aanmerkelijk, als ooit eenig Nederduitsch werk te beurt viel; maar ook nooit zijn inteekenaren schaamtelooser bedrogen geworden.(285)
- Schoon hij zijne beschavende vrienden door den dood verloren of zich hunne vijandschap op den hals gehaald had, wilde hij nogtans in zijne hooge jaren het rijmen niet vaarwel zeggen, niettegenstaande zijne volstreckte onmagt om, op eigen beenen staande, iets dragelijks te kunnen leveren; (288)

Lambert Bidloo

- ... zullen wij het echter wagen den geleerden man, als dichter, te laken, en zeggen dat zijne poëzij als men dien naam aan zijne berijmde opstellen geven kan, zeer middelmatig, stijf, gewrongen en somwijlen duister is (294)

Cornelio de Bie

- ...eene proeve van zijn' dichttrant; het lust ons niet in dien vuilnishoop te wroeten.

Pieter Boddaert

- ...wordt een flauw en koel berijmer van schriftuurplaatsen, catechismusvragen, biddagsbrieven en formuliergebeden, verdiept zich in den doolhof der haarklovene orthodoxie, verbittert zijne laatste levensdagen door een' twist met geestelijken, die altijd gelijk hebben, en eindigt met dogmatieke muggezifterijen! (307)

Pieter Boddaert, Junior

- ...helaas! tot de ergste zedeloosheid en een losbandig leven vervallen, misbruikte hij zijn vernuft tot het zamenstellen van ontuchtige stukjes, meestal in kroegen en bordeelen voor de vuist vervaardigd (307)

Bernardus Jacobus Bongardt

- Zeer spijt het ons, dat wij, ondanks alle aangewende moeite, niet hebben kunnen bekomen 's mans *Troostzang of Rymcatechismus*... ten einde den lachlust onzer lezers in een' ongemeen hoogen graad op te wekken;(326)

Bernardus Bosch

- ... een stuk vol bombast, wartaal, onzin en winderige, nietsbeduidende uitroepingen (344)
- Verwaandheid en laatdunkendheid waren blijkbaar de geheime drijfveeren tot deze vernieuwde uitgave... (348)

Kaspar Brandt

- Maar wat er nu onmiddellijk volgt is zoo ellendig plat, dat de eenvoudigste mensch dezelfde denkbeelden sierlijker in proza zou uitdrukken.(412)
Claas Bruin
- Al deze werken zijn prachtig gedrukt en rijkelijk met platen versierd, die meer het vermogen hebben om den lezer uit den slaap te houden dan de inhoud.(440)
Hermanus van den Burg
- ... een vrolijke, zorgeloze, losse ziel, liefhebber van Wijntje en Trijntje...(447)
Anna Byns
- Men kan niet ontkennen dat in dit misselijk gerijmel hier en daar eene goede poëtische gedachte voorkomt, maar men moet er ook wel naar zoeken; (454)

DEEL 2

Jonas Cabeljau

- Wie zou ooit gelooven dat Ovidius even zoo plat in het Latijn geschreven heeft als Cabeljau hem in het Nederduitsch vertaalt?(1)

Maria Geertruid de Cambon

- Welligt zeggen wij onze lezers iets nieuws, wanneer wij hier vermelden dat deze dame in 1756 een heldendicht (!) in zes boeken heeft uitgegeven... De kreupele vertalingen van eenige Fransche tooneelstukken, die wij van deze poëtes doorbladerd hebben, moedigen ons niet zeer aan om haar heldendicht op te sporen en te lezen.(2)

Justus van Campen

- ...opsteller van een stichtelijk rijmwerkje, getiteld: *Wegh des hemels* ... Gelukkig nogtans dat deze vervelende rijmweg de eenige juist niet is naar den hemel; wie langs dezen daar naar toe verkiest te wandelen, passeert reeds in zijn leven het vagevuur.(3)

Samuel Coster

- ...in Costers treurspel Isabelle wordt de heldin van het stuk op het tooneel onthoofd, onder het opzeggen van een aantal regels... Hoe men de tooneelspeelster heeft kunnen onthoofden zonder haar te doen sterven, is ons onbegrijpelijk.(103)

Jacobus Crabbe

- ...hetwelk hij met het grootste regt in de opdracht een 'ruwe Chaos van letteren' noemt... Wat de man hiermede zeggen wil, geven wij onze lezers te raden: wij weten het niet. (104)

Albert Ebbo Crous

- Deze Groninger rijmer heeft in 1721 een allerellendigst prulwerk, genaamd: *Josephs droev' en bly-einde Spel* in het allerplatste Groninger dialect geschreven; plomper taal is misschien nimmer in eenig tooneelstuk gevoerd (105)

Daniel Danoot

- De titels alleen der beide tooneelstukken van dezen Brusselschen - kwakzalver, zouden wij bijkans zeggen, zijn ware curiositeiten, die wij onze lezers niet mogen onthouden. Hier heeft men dan vooreerst: *De H. Roomsche Kerck Triompheert ende seghenpraelt door de Wapenen van den Onverwinnelijcken Monarch Leopoldus I*, Brussel 1697. Drieëntwintig jaren daarna bevond zijne Musa zich weder zwanger, en baarde in 1720: *Allerwonderheden Wonderenschat of Mirakel der Mirakelen! Historiaelsspel*. Ja, wel is de titel een mirakel der mirakelen! En de inhoud? - Een prul der prullen.(109)

Jan Droomers

- De beide zoogenaamde tooneelstukken van dezen Brugschen redenrijker kunnen ons een denkbeeld geven van den ellendigen staat van het tooneel en de dichtkunst in Vlaanderen, nog op het einde der zeventiende eeuw. (209)

Fredrik Duim

- Dezen komt eene eervolle plaats toe onder de veelrijmers, wier werken men nu en dan eens in handen neemt, om te zien hoe men niet dichten moet (217)

Izaak Dusart

- De vrome man schijnt vermoed te hebben, dat men met zijn werk te eeniger tijd den spot drijven zou, ...zeggende met eene regt theologische behendigheid: "Ondertusschen ben ik zeer gerust, dat de Heere zijne zaak (De slechte rijmen van hem Dusart?) op zijnen tijd wel richten zal." 's Mans hoogmoedige nederigheid verschafte hem ongetwijfeld deze gerustheid.(226)

Johan Jacob Dusterhoop

- ... geve een' of twee dukaten voor Dusterhoops *Amor en Psyche* ... en - make vervolgens papillotten daarvan.(227)

Joannes Duyf

- Het rare treurspel van dezen, *De Nederlaag van Xerxes*, te Amsterdam in 1717 gedrukt, is voor de liefhebbers den vollen prijs hunner dwaasheid waardig.(227)

Cornelis van Everdingen

- Het tooneelstuk van dezen, *De slag in Vlaenderen*, in 1670 gedrukt, behoort onder de zeer rare stukken, waaraan tegenwoordig de bibliomanen hunne dukaten verspillen.(291)

Sybrand Feitama

- Het kon niet missen dat hij, door het aanzien, waarin hij stond, een' grooten invloed had op den smaak zijner tijdgenooten...; het was voornamelijk uit zijne school dat de vloeiende versificatie, de naauwkeurige inachtneming der taalregelen, de angstvallige naauwgezetheid op beuzelachtige kleinigheden en de overdreven beschavingszucht voortkwamen, die, gedurende het grootst gedeelte der achttiende eeuw, de stoutste geniën, ... gekromd hielden onder het juk eener dorre taal- en rijmvitterij; het kon niet missen dat wij op die wijze overstroemd moesten worden met een' zondvloed van keurige, vloeiend berijmde en net afgemeten gedichten, waaraan volstrekt niets ontbrak dan poëzij! waarvan men het regte begrip scheen verloren te hebben; en van dien kant heeft deze school niet weinig toegebracht tot het verval der Nederduitsche dichtkunst, die zij integendeel waande tot den hoogsten trap van bloei en luister te verheffen.(300)

Willem Goedschalk van Focquenbroch

- Focquenbroch gold in zijn' tijd voor een' geestig' en boertig' dichter, als men onbeschofte straattaal en ontuchtige bordeelzetten geestigheid en boert noemen mag. Wij willen ons papier niet bezoedelen met voorbeelden van zijne morsige rijmen aan te halen; de lezing van een paar bladzijden van deze zoogenaamde boertige gedichten ... is een waar vomitief voor elk die eenigen smaak en gevoel van het welvoeglijke heeft; (309)

Barend Fremery

- ...in plaats van helderglimmende sprankels, vindt men allerwege in zijne gedichten, om zoo te spreken, slechts dove kolen in een' blank geschuurden doofpot.(344)

Wibrandus de Geest

- ...heeft zes tooneelstukken in het licht gegeven, die raar kunnen worden, als er over vijftig jaren nog rijke dwazen zijn, die oude rijmprullen verzamelen.(372)

Pieter van Geleyn

- ... heeft welgedaan, niet dat hij in 1678 zijn blijspel, *De Sipier van zich zelven*, heeft uitgegeven, maar dat hij verder niets uitgegeven heeft (373)

Jonas van Gerwen

- Dit ding is zoo geweldig raar, dat hetzelfde een' schamelen uitventer van oude boeken tegenwoordig zijne fortuin zou doen maken.(374)

Gerardus Gleuwink

- Regt curieus om te lezen is zijne *Bespiegeling over de Schepping*, in zes zangen; het werkje is weinig meer dan een berijmde catalogus van een naturaliënkabinet (379)
- Wij kunnen den Heeren Bibliomanen verzekeren dat dit werkje, hoewel nog maar weinig jaren oud, reeds veel raarder is dan menig rederijkersgedicht uit de vijftiende en zestiende eeuw. Vader Gleuwink heeft er vijftig exemplaren op laten drukken, en die aan stovendragers en plaatsbewaarsters in de kerken rondgedeeld, die waarschijnlijk er hunne boterhammen ingewikkeld hebben (382)

Conradus Goddaeus

- Men kan denken hoe stijf en gewrongen deze verzen er uitzien, waaraan wij met een goed geweten den naam van 'gedichten' niet kunnen, en dien van 'rijmen' niet mogen geven, om dat zij geene rijmklanken hebben. Goddaeus was dus noch dichter noch rijmer, maar verzenmaker (384)
Hendrik Graauwhart
- Al deze werkjes dragen blijken van de verachting der dichtkunst, en behelzen niets dan eenige matte ziellooze stichtelijke rijmen, waarbij men zachtjes insluimeren zou, bijaldien de prentjes de oogen niet openhielden.(400)
Hendrick de Graef
- Onkunde en verwaandheid, onbekwaamheid en driestheid moeten in dezen bitteren vijand van bekwamer dichters zich in eene vrij hooge mate vereenigd hebben, dat hij zijne armzalige tooneelstukken met zulke opgeblazen opdragten en laatdunkende voorredenen durfde in de wereld zenden (400)
Cornelis Groeneveld
- Het vertalen schijnt eene ziekte te zijn, den geletterden van onzen landaard meer bijzonder eigen dan die van eenigen anderen. (405)
Gerret van Gulik
- Wij hebben nog twee banden met eigenhandig door hem beschreven tooneelstukken in ons bezit, die nooit gedrukt zijn; doch wij durven er onze lezers geene twee regels uit mededeelen.(448)

DEEL 3

Willem van Haecht

- De inhoud is allergebrekkelijkst, en een sprekend gedenkstuk van de kindsheid der kunst en der smaakloosheid, zoowel als der weinige kieschheid van dien tijd... (2)
- Natuurlijk is deze berijming vrij lam en gebrekkelijk, maar toch in lang zoo walglijk niet als de bespottelijke wartaal van Dathenus, waaraan de Hervormden twee eeuwen lang de voorkeur gaven... (3)

Frans de Haes

- ...eene matte en zenuwlooze uitrekking tot een vervelend alleedaagsch rijmverhaal (19)
...ontsierende kleinigheden, die men gerustelijk op rekening van den beuzelgeest van 's dichters leeftijd stellen kan, die nauwkeurigheid en netheid vorderde tot zelfs in de geringste détails (25)
- ...men ziet dat De Haes al den aanleg had om een' uitstekend' dichter te worden, als hij slechts zijne genie in plaats van grillige en beuzelachtige taal- en dichtregelen gevolgd had. (34)

Joan de Haes

- ...wij hadden moeite om 's mans in 1714 gedrukte berijmde geschiedenis van *Judas den Verrader* en zijn' *Jonas den Boetgezant*, die in 1723 het licht zag, op te sporen, en vonden beiden onder een' hoop oude boeken, tot scheurpapier bestemd. Wij hebben beiden werken ingezien (lezen was van ons geduld niet te vergen), en ze aan hunne bestemming terug gegeven. Ondertusschen overtreft hij zijnen vader toch in dichtvermogen, gelijk hij weder op zijne beurt door zijn' zoon overtroffen werd, zoo dat de dichtkunst in dit geslacht, bij hare algemeene verachting in de achttiende eeuw, in eene omgekeerde reden vorderingen maakte. (37)

Adolph Hendrik Hagedoorn

- Zeker mag een dichter zoo min een vreemdeling zijn in het gebied der wijsbegeerte als in de geschiedenis of eenige andere wetenschap, zonder dat wij evenwel het nut inzien dat hij met de tourbillons van Descartes, de zonnevlekken van Galilei of de monaden van Leibnitz op een haar bekend is. De dichter kan naar ons begrip de schoonheden der natuur en den aard en de hoedanigheden der schepselen treffend schilderen, zonder dat hij dezelve bij hunne Linnaeische namen behoeft op te tellen. Het komt ons voor dat de

wijsbegeerte der poëzij eene *Philosophia popularis* behoort te zijn, en dat een dichter de zon in verzen gerust kan laten op- en ondergaan en eene reis rondom de wereld doen, zonder eerst Copernicus te vragen of het wel waar is.

- ...echter was zijn dichtvuur vrij wat verwarmender dan dat van zijn' vriend Fremery, onder het lezen van wiens stijve en nette verzen men begint te klappertanden.(42)
- Hoe diep nogtans onze voorstander der natuurphilosophie in de dichtkunst de natuur bestudeerd heeft, blijkt reeds in het begin van het eerste dichtstuk in dezen bundel, waar hij spreekt van een kroost, "dat hijgend naar den zogvloed watertandt". De natuur, als hij haar had geraadpleegd, zou hem onderrigt hebben dat een zuigend kind nog geen tanden heeft, en dus niet kan watertanden.
- "Mijn onvolkomen hersenwerk mogt ook, bij kenners, lof behalen", zegt hij: dat was ongelukkig genoeg; 'kenners,' die 'onvolkomen' arbeid met lofspraken vereeren, men geloove dit vrij, zijn de rechte kenners niet (43-44)
- De beide stukjes, *Aan de Dronkenschap* en *Aan den Nijd*, bestaan uit een samenweefsel van scheldwoorden en verwijtingen, waarbij niet weinig oude koeien uit de sloot gehaald worden; zullen zij een goed effect doen, dan moet een vischwijf met de handen in de zijden ze reciteren (47)

François Halewijn

- Halewijn doet wel dat hij ons waarschuwt dat deze *Uitspanningen* poëtisch zijn; het zou anders iemand niet zoo terstond in het oog vallen (50)

François Halma

- ...ook valt hij niet zelden in nuttelooze uitweidingen en eene vervelende wijdloopigheid, waarin hij zijn onderwerp geheel uitput; bij voorbeeld in zijn gedicht *De Algemeene Wereldvloed* telt hij de dieren met namen op, die in de ark gingen, even als of hij een' gerijmden catalogus leverde van een naturalienkabinet (52-53)

Johannes Hamelau

- Het schijnt dat onder de talrijke gemeente, bij welke Hamelau zoo geacht en bemind was, niemand van zoo veel gezond oordeel, goeden smaak en een weinigje kennis van poëzij gevonden werd, die hem bij zijn leven ... ten minsten het uitgeven van deze rijmpjes afried, over welken wij niet weten of wij ons bedroeven dan wel hartelijk lachen moeten (59)

Albertus Ignatius d'Hanins

- ... slaagde niet ongelukkig in het erotische vak (59)

Adrianus Hardy

- Het Poëtische gedeelte van dit werkje bestaat in Brieven, die ons het porto niet zouden waardig zijn (64)

Willem van Haren

- Het was Voltaire, die 's mans vernuft en dichterlijke bekwaamheden gewis oneindig beter wist te schatten dan de ziftende, wrijvende, schavende en likkende berijmers van Bijbelsche historiën hier te lande (92)

Jacobus Havius

- Van dezen bestaat een zoogenaamd treurspel, *Zoriadres en Odatis* geheten, en in 1658 in 's Hage gedrukt; het stuk is vrij bloedig, en heet toch, naar de mode van dien tijd, 'blijjeindend' (103)

Jakob Petrus van Heel

- Bij de Leydsche en Haagsche dichtgenootschappen behaalde hij gouden medailles, hetgeen toenmaals al heel wat te zeggen was. Wij hebben de moeite genomen van deze zoogenaamde 'prijzverzen' door te lezen, en moesten ons verwonderen, dat er zoo weinig moeite aan vast was, om met de verzenmakerij zoo veel eer en voordeel te verwerven; ieder handig verzenfabrikant immers zou in staat zijn om in een' achtermiddag eenige dozijnen versristen te leveren, in gehalte en waarde gelijk aan die, waarmede Van Heel zoo luisterrijk de overwinning op zijne mededinger behaalde. (104)

- In 1790 verscheen te Dordrecht nog eene verzameling van hem in het licht met oorspronkelijke en vertaalde stukjes, in proza en op rijm, getiteld: *Iets* van J.P. van Heel. Ach! had hij het publiek maar liever *Niets* gegeven! (106)

Abraham Heems

- In 1729 verscheen van dezen Haarlemmer wever te Amsterdam een werk in het licht, getiteld: *Bybelpoëzy*; gevoeglijker had hij hetzelfde 'Bijbelrijmen' mogen noemen, want er is geen enkele regel poëzij te vinden in de langdradige, koude, ziellooze uitrekkingen op rijm van Bijbelplaatsen (106)

Jacob Heiblocq

- [In het voorwoord omschrijft hij zijn dichtboek als een 'wicht']: "Mijn wicht schijnt my van verr' te wenken, Dat ik my zal ter ruste spoên." Hetgeen hij dan ook zeker gedaan heeft; wij willen die rust geenszins stooren, met zijn 'wicht' een ouderwetsch deuntje te laten opzingen, maar hem zacht laten voortslapen.(113)

Joannes Baptista Hendrix

- Wij moeten somwijlen wel eens bij sommigen dezer Vlaamsche wanschepsels vertoeven: zij leveren geene onbelangrijke bijdragen tot de geschiedenis van den toestand der letteren in Zuid-Nederland in vroeger dagen. (159-160)

Willem Hessen

- Theologische klinkklank en mystieke wartaal zijn in dezelve met den ergsten bombast zamengesmolten (180)

Cornelis de Hey

- [zijn werken] zijn deerniswaardige voortbrengselen eener onhandige Muse (181)

Peeter Heyns

- Er behoort waarlijk geen kleine moed toe om een geheel boekdeel met zulke ellendige rijmen achtervolgens uit te lezen. (183)

Zacharias Heyns

- Vondel, die zeer veel vriendschap voor Heyns had, zag "der zielen heil door Zacharias bril"; dit is nu wel ons geval niet, die der zielen heil liever zonder bril zien; maar wij vinden Heyns gelukkiger zinnebeeldendichter dan Vondel, om wiens erbarmlijke *Warande der Dieren* wij meesmuilen.(185)

Justus Hoflandt

- Wij hebben reeds eene proeve van dezen medegedeeld, na welken gelezen te hebben, men geen uittreksel verlangen zal van zijn in 1666 uitgegeven en op den Amsterdamschen schouwburg vertoond treurspel: *De Moordadige Kroonzucht, of Yzeren Koning*, geschreven, volgens het daarvoor geplaatst lofdigt van Cornelia van der Veer: "In puik van vaarsen, door Bedrogh en Moordt gebrouwen". Het bier, dat wij uit deze verzenbrouwerij bekomen hebben, is vrij bloedig en drabbig. (230)

Arnold Hoogvliet

- ...deze ganschlijk mislukte vertaling, die, zonder eenige schade voor onze Nederduitsche letterkunde, gerustelijk achterwege had kunnen gebleven zijn (326)
- ... gelegenheidsgedichten, die voor de personen, aan wie ze gerigt zijn, somwijlen zeer veel, voor het gelijktijdig publiek zeer weinig, en voor de nakomelingschap volstrekt geene waarde hebben, als het geene meesterstukken van poëzij zijn. (330)
- Het schijnt tot het karakteristieke des heldendichts te behooren, dat de helden hunne lotgevallen verhalen.(372)
- ...bij het lezen van Hoogvliets *Abraham* mag men zijn verstand en gezond oordeel gerust gebruiken, en om zulke onnozele anecdotes hartelijk lagchen, waartoe Hoogvliet niet weinig aanleiding geeft, door zijne lezers te vertellen dat de Koning verrukt was "door 't overschoon gelaat, het wit der kaken, en het gloeiend inkarnaat, het purper van den mont en 't levend git der oogen" der tachtigjarige Sara.(393)

Gerrit van der Horst

- Wij twijfelen zeer of de dichter wel regt geweten heeft wat een heldendicht toch wel voor een ding was (419)

Stephanus van Houten

- ... gaf in 1740 een treurspel in het licht, getiteld: *Susanna, of de Zegepralende Kuischheid*. De strenge winter van dat jaar schijnt ook invloed op den stijl van dit treurspel gehad te hebben. (424)
Jan Baptist Houwaert
- Zijne werken ... zijn inderdaad zeer zin- en zaakrijk, doch erbarmlijk van stijl en dichttrant (424)
Hendrik van Huls
- ... behelst niets anders dan zoogenaamde snaaksche stukjes ... die bij zekere soort van lieden mogelijk nog veel op burgerbruiloften en maaltijden of in kroegen en katten uitgekraamd worden, maar voor den liefhebber van ware geestigheid uiterst walgljik zijn. (428)
Pieter en Jan Huygen
- ... twee broeders, eenvoudige, goede, vrome zielen, meenden met de gemeenschappelijke uitgave van hunne mystieke rijmen de belangen van het koningrijk der hemelen bevorderlijk te zijn, en gaven dezelve in het licht onder den veelbeloovenden titel: *De Beginselen van Gods Koningryk in den Mensch*. Het oogmerk dezen beide onnozele halzen met deze uitgave is niet te misprijzen; maar wij keuren den titel af van hun werkje, om dat wij begrijpen dat de beginselen van Gods koningrijk in den mensch geheel wat anders zijn dan erbarmlijke rijmen. (438)
Julius Aysonius Huysinga
- Aan den titel van 's mans rijmwerk: *Een seer wonderlijcke ende vermakelijcke Samenspreekinghe tusschen verscheyden Persoonen, voornamentlyk een Coopman ende des Doots Sentbode*, 's Hage 1658, leest men reeds rijkelyk zijn genoeg, zonder aan den inhoud zelven te beginnen.(485)

DEEL 4

- **Aaltje de Jong**
... een bundeltje *Stichtelijke en Opwekkende Gezangen*, gedrukt te Rotterdam 1750, gelezen? - Ja, eene halve bladzijde; het was geene kost voor onze maag.(30)
- **Cornelius de Jongh**
Door een *Devoot Spel van de neghen Chooren der Engelen*, te Antwerpen in 1680 gedrukt, heeft deze zich mogelijk bij de engelen beroemder gemaakt dan bij de menschen.(30)
- **Abraham Arentz van Juchen**
De berispers van zijn werk noemt hij 'adderengebroid', en als uit zulk een nest afkomstig willen wij niet aangemerkt worden: derhalve.....(36)
- **Philippus Justinus**
...een half dozijn Vlaamsche tooneelstukken, wier langwijlige zonderlinge titels, als wij geduld hadden die af te schrijven, bijna eene geheele bladzijde zouden beslaan (37)
- **Dirk Kalbergen**
...een stuk zoo vol moorden en spokerijen dat iemand de haren te bergen zouden rijzen.(38)
Pieter Christiaansz. Ketel
- Uit verscheiden lofdichten ... kan men den dichttrant van dezen rederijker leeren kennen, loopende, of liever waggelende (76)
Petro Antonio Kimpe
- Boekdrukker, te Gend, beproefde zijn rijmvermogen, en vervolgens zijne drukpers (77)
Jacob Koeman
- [noemt zichzelf] 'een die van brein en styl boers en slecht is.' Dat de goede man de zuivere waarheid gesproken heeft zullen de lezers wel op ons woord gelooven, zonder dat wij bewijzen uit zijn werkje aanvoeren.(95)
Enoch Krook

- ...deelde in 1729 het publiek eenige *Bloempjes, uit zyn zangnimphs tuin geplukt*, mede; hij had ze eigenlijk moeten noemen: Boterbloempjes, door zijne dienstmaagd uit het bleekveld achter zijn huis geplukt. (129)
Matthys Kueser
- ...maakte een kluchtspel, *Olof Brom, of het Onghehoorsaem Dochterken*. Had hij dit nufken niet in 1646 laten drukken, wij zouden hem waarlijk hier niet als erbarmelijk rijmer vermeld hebben.(145)
Dirk Kuipers
- ...schijnt op zijn' ouden dag de lijst der middelmatige verzenmakers der achttiende eeuw nog te hebben willen vermeerderen (145)
Jacobus Lagendaal
- ...dit lachte hem zoo eigenaardig en tevens poëtisch toe, dat wij nu sedert 1769 dit rijmwerk, onder den titel van *Hiob, de Geestelyke Palmboom*, menigmaal in de kruideniers- en kaaswinkels tot den rang van rare boeken zien bevorderen.(148)
Jan de Leenheer
- Men zou bijkans zelf monnik moeten zijn, om behagen te vinden in de bigotte en dweepzuchtige wartaal ... en de minachting, met welke hij van het schoon geslacht spreekt. (176)
Roeland van Leuve
- ... was misschien nog ongelukkiger als dichter dan als koopman...terwijl andere menschen hunnen tijd bij tabaksrook, wijn en kaartspel verbeuzelden, hij den zijnen met het zamenflansen van prulrijmen ook verbeuzelde (198)
Sara Lomannus
- Uitgebreid ja, zijn deze bespiegelingen tot in het vervelende toe, en behelzen niets dan laffe mystieke zinledigheden en theologische abracadabra, op eene ijskoude wijze in rijm voorgedragen (207)
Cornelis Lorié
- ...zijne Muze is in de wieg gesmoord (224)
Joannes Lublink, de Jonge
- Snelschrijverij is de eenige bekwaamheid, die sommige onkiesche boekverkoopers van hunne loonvertalers vorderen; naar wetenschappelijke kennis, gezond oordeel, zuiveren smaak, enz. vragen zij niet. De mishandelde Duitsche of Fransche schrijver geraakt binnen den bepaalden termijn uit hunne handen, de kundige man haalt de schouders op, de recensenten worden knorrig en het arme publiek betaalt het gelag.(232)
Joannes Luiken
- ... de losse, vloeiende, bevallige minnedichter was nu in een' stijven, kouden, miltzuchtigen berijmer van schriftuurplaatsen en dorre, ziellooze meditatiën veranderd. (250)
- Soms slaat bij hem de walgelijke mystiekerij tot volslagen wartaal over, die men eer voor het raaskallen van een' ijlhoofdigen zou houden dan voor de redekaveling van iemand bij gezonde zinnen (257)
Rudolphus Lydius
- ...waarschuwt goedgehartig den lezer dat hij in dit werkje wel eens eene lettergreep kon aantreffen, 'die niet al te net met de regulen der Digtkunde overeen en quam;' wij vonden vrij wat meer in dit boekje, dat daarmede niet overeenkomt.(265)
Hieronymus de Moelder
- ... deelt ons van deze armzaligheid een fragment mede, waaruit blijkt welk een wondersoortig wezen de mensch in de poëtische oogen van dezen monnik was (437)
Arnold Moonen
- Het was in dien tijd de mode om middelmatige dichters door belachelijke grootspraak boven de beroemdste dichters der oudheid te verheffen, zelfs met de volslagenste wartaal (445)
Thomas Daniel Moor

- Aan deze nuchteren poëzij zou men zeggen dat Moor zijne Muse in den vroegen morgen zonder ontbijten uitgezonden had.(454)
Bernardus Mourik
- Ander nut en leering dan voor kasteleins en keukenmeiden behelzen deze stukjes niet, waarop de schrijver, om ze, gelijk hij zelf in zijn voorberigt verklaart 'des te raarder' te maken, slechts vijftig exemplaren gedrukt heeft (455)
Joannes van Mye
- ...'en nog een twintigtal andere zoetertjes,' zegt de Heer Willems, die hij waarschijnlijk uit walging heeft achtergehouden.(462)
Jacob Toussaint Neyts
- ...liet door dezelve zijne erbarmelijke vertalingen uitvoeren van eene menigte Fransche opera's, over welke de nette, keurige en zoetvloeiende verzenmakers van dien tijd ach! en wee! zullen uitgeroepen hebben.(467)

DEEL 5

- **Lieve van Ollefen**
Veel, zeer veel, ongetwijfeld te veel, heeft van Ollefen geschreven in proza en dichtmaat, en inzonderheid veel gecompileerd naar het recept der boekverkooperen, in wier soldij hij stond.(2)
- **Gerhardus Outhof**
De tekst van dit werk is bijkans begraven onder de noten, die meer blijken dragen van pedante geleerdheid dan van gezond oordeel en goeden smaak.(26)
- **Johannes d' Outrein**
Hij was in zijn' tijd een der beroemdste godgeleerden, en eene ontzettende menigte theologische werken 1, in onze dagen niets meer dan scheurpapier geacht, zijn de bewijzen van zijne onvermoeide vlijt in de letteroefeningen.(27)
- **François Jacob van Overschie**
... kwam in de eerste helft der vorige eeuw met een zonderling rijmboek voor den dag, getiteld: *Oiwd Niiws, of volbragte belofte*, behelzende, in de vreemdste spelling die immer gezien is, de onzinnigste theologische wartaal die ooit in kranke hersenen opkwam (38)
- **Niclaes Perclaes**
Het stuk is als het ware een register in kreupel rijm der erbarmlijke wijsgeerig-moreelee begrippen van dien tijd. Met het geheel willen wij den lezer hier niet vervelen; maar eene strophe zal hier misschien hem een' medelijdenden glimlach afpersen.(65)
- **Cornelis Plaat**
Dat men in platte straattaal eene gebeurtenis dialogiseren en berijmen kan, heeft deze in 1763 getoond (84)
- **Joan Pluimer**
...en dit kruipt zoo nog ettelijke regels voort, bijzonder geschikt om zich in slaap te lezen.(91)
- **Olivier Porjeere**
Zoo diep was de vaderlandsche dichtkunst gezonken, dat men in dien tijd aan zulke beuzelrijmen of barbaarsche mystieke brabbeltaal den naam van poëzij gaf.(134)
- **Catharina Questiers**
'Apollo noemde dees de tiende kunstgenoot en waerde zuster van de negen kunstgodinnen'; Maar als dat waar is, en Vondel niet grof gelogen heeft, dan weten wij niet of Apollo, toen hij dit zeide, wel regt bij zijn *positive* geweest is.(144)
- **Hendrik Riemsnijder**
... de vertaalzucht heeft blijkbaar zijn eigen genie gesmoord (171)
- **Anna Roelfzema**

- al deze en nog eenige andere producten, meest bijbelsche berijmingen, van dit Enkhuizer-Groninger vernuft zijn naauwelijks de inzage, veel minder de gezette lezing waardig.(175)
Lucas Rotgans
  - Het is zonderling dat de uitgever dezer gedichten, F. Halma, de meeste stukken staarten van zijn eigen maaxsel heeft aangehangen, om de bladzijden te vullen, en geen wit papier voor bedrukt te verkoopen, zoodat ook alle bladzijden propvol zijn. Het angstzweet zou tegenwoordig menig' Boekverkooper uitbreken, die verzen uitgeeft, indien hij zoo naauwgezet ware als Halma, en het regelendeficit op iedere bladzijde uit eigen fonds aanvullen moest; maar noch dichter noch publiek zou met dit saldo waarschijnlijk zeer gediend zijn.(190)
Willem Hendrik Sels
  - Nu kan men van hem nog minder zeggen dan van Gellerts held: 'Hij leefde, nam geen vrouw, en stierf'.(278)
Jacob Frederiksz. Stam
  - Het is jammer dat de rederijker niet opgeeft welke medicijnen deze wonderdadige kracht op de natuurlijke geaardheid van den Leeuw, den Aspis, den Oliphant en den Wolf uitoefenen, en in welke apotheek dezelve bereid worden; het ware eene gewigtige bijdrage ter bevordering van de veeartsenijkunst.(327)
Abraham Stokhuyzen
  - Want niemand durft de pen meer voeren, behalve hij Stokhuyzen, die er, zoo het schijnt, niet veel om gaf, want zijne 'zangeres was nooit in haar jonge jeugd geoefend in uitheemsche taalen', die in bierkroegen ook zeker moeilijk te leeren zijn.(338)
Willem van Swaanenburg
  - ...de ergste poëtische windbreker, die welligt ooit op den Nederlandschen zangberg verschenen is (377)
Willem Swanke
  - Het walgt ons om meer dergelijke aanstootelijke platternijen van dezen dweepzuchtigen Raadsheer af te schrijven, die den waren Godvereerer zouden ergeren en den spotter slechts stof tot spotten verschaffen.(381)
Abraham Taelman
  - ...meesterstukken van boersche erbarmlijkheid (384)
Frederika Alida Tegneus
  - ...bragt het tamelijk ver in het koddig-vrome vak (394)
Matthijs Gansneb Tegnagel
  - ... was misschien de morsigste en onhebbelijkste rijmer der geheele zeventiende eeuw (398)
Carolus Tuinman
  - Zijne *Fakkel der Nederduitsche Taale* heeft dezelve waarlijk weinig toegelicht (412)
Marcus van Vaernewyck
  - ...ellendig mengelmoes van fabelachtige sprookjes (424)
Lodewijk van Velthem
  - Overigens is het een misselijk mengelmoes van profecijen, mirakelen, tooverijen, grollen en beuzelachtige bijgeloovigheden.(436)
Gerardus Verbeek
  - Eene stichtelijke Kerslectuur op rijm voor eenvoudige vrome menschen, die geene kennis van poëzij hebben.(441)
-

DEEL 6

Pieter Visscher

- ... hoe belagchelijk is, bij voorbeeld, de chûte in het slot van zijn gedicht *Aan de Vecht!* '... help Goden! ik verdrink!' Men zou immers moeten denken dat de dichter van verrukking in het water geloopt was. (5)

Adriaen van der Vliet

- Het is in onzen tijd bijna onbegrijpelijk dat men toen zoo veel ophefs maakte van 's mans dichtvermogen, maar in den zijnen zou het welligt nog onbegrijpelijker geweest zijn dat wij geen vonkje echte poëzij of de minste geestverheffing in zijne laf-vrome rijmen aantreffen. Tot welk eene laagte de vaderlandsche dichtkunst in zijnen tijd gedaald was, blijkt genoegzaam op elke bladzijde dezer verzameling. (20)

Jan Vos

- Zijne puntdichten bedragen een getal van 768, waarvan men veilig zevenhonderd ongedrukt had mogen laten, en de overige acht en zestig zouden ook nog wel eene vermindering kunnen ondergaan. (423)

Pieter de Vries

- ... en wonderlijk mengelmoes van allerlei zaken in kreupele rijmen, zonder eenig plan koddig door elkander gehaspeld (428)

Hubertus Gregor. van Vryhoff

- ...bewijzen genoeg dat hij slechts een zeer middelmatig dichter of dragelijk verzenmaker was, in weerwil van den ophef, dien de uitgever maakt van deze nalatenschap, welke hij gerust voor zich zelven had mogen behouden, zonder dat het publiek er iets bij verloren zou hebben, zoo min als het er thans bij verliest, dat wij geen lust hebben om iets daaruit af te schrijven. (430)

H.G. Warendorp

- 'Gij zult geen puik van taal noch keur van vinding lezen...maar nu is smaakloos wat ik dicht, gelijk verschaalde wijnen.' Het is geene gemaakte nederigheid, die den Studiosus zoo doet spreken; het is de zuivere, onwederlegbare waarheid; het zijn wel degelijk 'verschaalde wijnen' (434)

Bernard Warnaar

- het boekje is een curieus gedenkstuk van den wansmaak der vorige eeuw; (435)

Herman Frederik Waterloos

- Wij weten ondertusschen niet of wij het aan het gebruik of aan het gemis van 'geestrijk water' moeten toeschrijven, dat in de gedichten van Waterloos... hoegenaamd geen geest te vinden is; (443)

Jacobus Wesselsz

- ... het allerbillijkste oordeel is eene veroordeeling van dit allererbarmlijkste rijmprul tot het allerlaagste gebruik, waartoe ooit scheurpapier kan veroordeeld worden. (460)

Roelof Westerop

- Wij gelooven niet dat de lezer naar meer zoodanige snuggere opmerkingen van Westerop nieuwsgierig is. (490)

Jacob Campo Weyerman

- Wij zullen ons hier geenszins bezig houden met de menigvuldige schriften, in proza en rijm van dezen beruchten losbandigen deugniet, dien het geenszins aan vernuft, maar in alle opzichten aan elke hoedanigheid ontbrak om eenige aanspraak op de achting van tijdgenooten en nakomelingschap te kunnen maken. Zijne schriften dragen dan ook meestal, bij een' verwaarloosden, slordigen stijl, den stempel van zijn bedorven hart, onbeschaamde zedeloosheid, gemeen en laag karakter, losheid van beginselen en ergerlijk levensgedrag. (492)

Jacob Willemsen

- Hoe het zij, de Kiesheer maakte zulke verbazende vorderingen in de waarheden en het rijmen, dat hij, in plaats van het brood in het zweet zijns aanschijns te winnen, in een' gemakkelijken leuningstoel oefeningen houden en geestelijke gezangen berijmen kon,

die dan waarschijnlijk in de vergaderingen zijner uitverkorenen werden opgedeund, met welk oogmerk hij ook denkelijk zijn' voor profane ooren bijkans onverstaanbaren klinkklank heeft laten drukken (505)

Jacobus Willemsen

- Dit is zoo veel als een likeurtje bij het banket van zijn' grootvader; doch de likeur is verschaald en het banket beschimmeld. Men zou al zeer smakeloos moeten zijn, om zonder walging van beiden te proeven.(507)

Balthasar Wils

- 'Veel wils maer kleyn vermogen' was de zinspreuk van dezen Brabandschen tooneelpoëet, en dit bewees hij overtuigend in zijne drie tooneelstukken (515)

Claes Jacobsz. Wits

- Wij stellen zulke eenvoudige, hartelijke, echtvrome taal ver boven den mystieken onzin van den geestelijken Banketbakker Willemsen, de miltzuchtige Jonkvrouw Winckelman en dergelijke apocalyptische geestdrijvers (536)

Jacob Eduard de Witte, Junior

- Hij bezat slechts middelmatige bekwaamheden, weinig belesenheid, smaak en gezond oordeel, en volstrekt geene taalkennis. Ondertusschen vonden zijne verwarde, overspannen, zinledige voortbrengsels toch uitgevers en lezers,(540)

Karel Wynck

- ...een gebrekkelijk, lam en kreupel rijmwerk, hetwelk geene andere waarde heeft dan dat het raar is.(565)

Ary Wys

- Dit werk is met regt een gedenkstuk van de matheid en zenuwloosheid der Nederduitsche dichtkunst in het midden der achttiende eeuw.(566)

Pieter van Zeeryp

- ...voerde tot zijne zinspreuk: 'Niet al te rijp,' en waarlijk dit kan men met regt zeggen van zijne beide treurspelen (570)

Jan Zoet

- Hij verbeeldde zich dat hij niet sterven zou, maar deel hebben aan het duizendjarig rijk der mystieken, hetwelk hij op de aarde te gemoet zag; doch hij werd in zijne meening bedrogen, en ging den weg van alle vleesch den 11 Januarij 1674. (592)